

บทที่ 9

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “การเมืองในการถ่ายภาพท่องเที่ยว: การครอบงำและการต่อรองเชิงวัฒนธรรม” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งศึกษาวิเคราะห์ความโน้มเอียงทางอุปนิสัย (habitus) /รสนิยม (taste) และการบริโภคนภาพถ่ายของกลุ่มคนในแวดวง (fields) ต่าง ๆ อันได้แก่ แวดวงช่างภาพเชิงสุนทรีย์ แวดวงช่างภาพอาชีพ แวดวงนักท่องเที่ยว และแวดวงคนในพื้นที่ท่องเที่ยว ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) การเข้าร่วมสังเกตการณ์ในพื้นที่วิจัย (field observation) การวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) ที่เป็นภาพถ่ายท่องเที่ยว อำเภอลำปางบุรี และการทดลองนำภาพถ่ายท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากการประกอบสร้างความหมายจากกรณีศึกษาทั้ง 4 กรณี ให้กลุ่มคนในแวดวงย่อยเหล่านั้น ได้เข้าไปต่อรองแลกเปลี่ยนความหมาย (interplay) ผ่านแนวคิดหลักที่สำคัญในเรื่องทุนทางวัฒนธรรม (cultural capital) ของปีแอร์ บูร์ดิเยอ กับแนวคิดในเรื่องภาพตัวแทนในมุมมองของสำนักวัฒนธรรมศึกษา

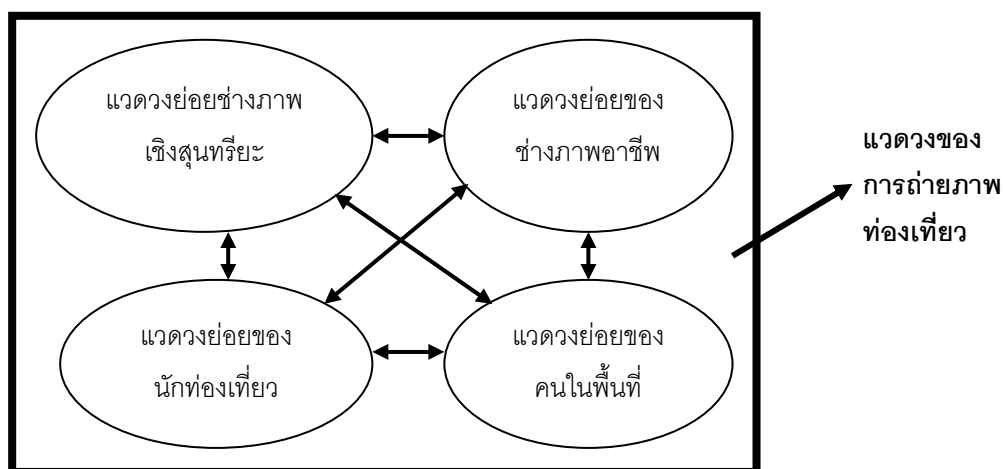
โดยประเด็นที่งานวิจัยชิ้นนี้สนใจและตั้งคำถามกับภาพถ่ายท่องเที่ยวในฐานะภาพตัวแทนที่สื่อสารให้เห็นถึงรสนิยมด้านการถ่ายภาพท่องเที่ยวก็คือ การตั้งคำถามว่า ภาพถ่ายท่องเที่ยวที่ปรากฏให้เห็นในชีวิตประจำวันของคนส่วนใหญ่อาจมองว่าเป็นเพียงแค่การบันทึกเหตุการณ์แห่งความสุข ความทรงจำนั้น แท้จริงแล้วด้วยตัวของภาพถ่ายท่องเที่ยวเองจัดเป็นพื้นที่ทางการเมืองหรือพื้นที่ของการสื่อสารทางการเมืองได้หรือไม่ และกระบวนการของการถ่ายภาพท่องเที่ยวอันประกอบไปด้วยขั้นตอนของการผลิต (production) ขั้นตอนของการเผยแพร่แพร่กระจาย (distribution) ขั้นตอนของการบริโภค (consumption) และขั้นตอนของการผลิตซ้ำ (reproduction) เพื่อสืบทอดความหมายที่เกิดขึ้นในแต่ละแวดวงต่าง ๆ ทั้ง 4 แวดวงนั้น มีการก่อรูปของกลุ่มคนในแต่ละแวดวงจนกลายมาเป็นรูปแบบ/พื้นที่การสื่อสารทางการเมืองขึ้นมาได้อย่างไร และในท้ายที่สุดแล้วใครหรือกลุ่มแวดวงใดบ้างที่มีอำนาจหรือความชอบธรรมในทางการเมืองแห่งนี้ที่มีความสามารถในการแปลงความรู้ทางด้านการถ่ายภาพให้เป็นทุนหรือสถาปนาความชอบธรรมทางด้านการถ่ายภาพท่องเที่ยวเพื่อผลประโยชน์แก่กลุ่มตนได้

การเมืองในการถ่ายภาพท่องเที่ยว: การก่อรูปของกลุ่มคนในแต่ละแวดวง

เมื่อพูดถึงภาพถ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แวดวง (field) ของการถ่ายภาพท่องเที่ยวที่ปรากฏในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าในสนามของการถ่ายภาพท่องเที่ยวดังกล่าว ประกอบไปด้วย กลุ่มแวดวงย่อย (sub-field) ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับอยู่ในแวดวง (field) ของการถ่ายภาพท่องเที่ยว ดังกล่าวอย่างน้อย 4 กลุ่มย่อยด้วยกัน นั่นคือ กลุ่มแวดวงของช่างภาพเชิงสุนทรีย์ (Aesthetic photographers) กลุ่มแวดวงของช่างภาพอาชีพ (Professional photographers) กลุ่มแวดวงของนักท่องเที่ยว (Tourists) และกลุ่มแวดวงของคนในพื้นที่ (Hosts)

ภาพที่ 9.1

แวดวง (field) ของการถ่ายภาพท่องเที่ยวที่ประกอบไปด้วย
กลุ่มแวดวงย่อย (sub-field) ต่าง ๆ 4 แวดวง

ประเด็นที่น่าสนใจและถือเป็นวัตถุประสงค์สำคัญประการแรกของงานวิจัยชิ้นนี้นั้นก็คือ ประเด็นในเรื่องของการก่อตัว ก่อรูปของกลุ่มคนในแวดวงย่อย ทั้ง 4 กลุ่ม ซึ่งผลจากการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า การก่อรูปของกลุ่มแวดวงย่อยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการถ่ายภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การถ่ายภาพท่องเที่ยว นั้น มีรูปแบบของการก่อรูปความเป็นกลุ่มคนในแวดวงต่าง ๆ บนเงื่อนไขที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

ในกรณีของ วอ ในฐานะตัวแทนของกลุ่มแวดวงช่างภาพเชิงสุนทรีย์ จากผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า การก่อตัวของกลุ่มช่างภาพเชิงสุนทรีย์กลุ่มนี้นั้น ก่อตัวขึ้นมาท่ามกลาง

บริบททางสังคมที่การถ่ายภาพยังไม่สามารถยึดเป็นอาชีพได้ อันเนื่องมาจากบรรยากาศของ สื่อสารมวลชนในช่วง 60 กว่าปีที่ผ่านมานั้น ยังอยู่ในช่วงเริ่มแรกของการเติบโตทางด้านอุตสาหกรรม สื่อเท่านั้น วิชาชีพช่างภาพซึ่งถือได้ว่าเป็นสื่อสารมวลชนแขนงหนึ่งในช่วงเริ่มแรกของการเรียนรู้ เรื่องการถ่ายภาพของ วอ จึงเป็นอาชีพที่ยังใหม่และไม่โตพอสำหรับผู้ที่มีใจด้านการถ่ายภาพจะ ใช้ประกอบเป็นวิชาชีพหาเลี้ยงตนเองได้ อีกทั้งเมื่อมองย้อนกลับไปถึงเรื่องของการถ่ายภาพในช่วง นั้น (พ.ศ. 2492) ก็พบว่าเรื่องของการถ่ายภาพ และกล้องถ่ายภาพถือได้ว่าเป็นเทคโนโลยีที่มีความ สลับซับซ้อน ทั้งในเรื่องของการถ่าย การล้างฟิล์ม และการอัดขยายผู้ที่จะสามารถถ่ายภาพ ล้างฟิล์ม อัดขยายรูปได้ต้องเป็นคนที่มีใจจริง ๆ และค้นคว้าหาความรู้จากตำราภาษาต่างประเทศ (สุพรรณิ เมธสุทธิ, 2540, น. 144) หรือมีฉะนั้นก็ศึกษาจากท่านผู้รู้ ชนชั้นสูง หรือชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะ เนื่องจากเทคโนโลยีด้านการถ่ายภาพนั้นจะว่าไปแล้วก็คือเทคโนโลยีของชาติตะวันตก นั้นเอง ดังนั้นการก่อตัวของความเป็นช่างภาพเชิงสุนทรีย์จะจึงไม่ได้เกิดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ การประกอบวิชาชีพอันจะนำมาซึ่งรายได้หรือเกิดขึ้นเพื่อผลประโยชน์ในเชิงพาณิชย์แต่อย่างใด หากแต่มีลักษณะของการเป็นงานอดิเรก (hobby) มากกว่า

ดังนั้น เอกลักษณะที่ถือได้ว่าโดดเด่นสำหรับการก่อรูปปรสนิยมในแบบฉบับของแวดวง ช่างภาพเชิงสุนทรีย์ก็คือ การถ่ายภาพ ที่เน้นถึงความงดงามตามหลักการในเชิงศาสตร์และศิลป์ ด้านการถ่ายภาพอย่างเคร่งครัด หรือในอีกนัยหนึ่งก็คือ การใช้ทุนความรู้ด้านการถ่ายภาพมาแปลง เป็นทุนทางสัญลักษณ์เพื่อก่อรูปความเป็นช่างภาพสุนทรีย์ะนั้นเอง ซึ่งการก่อรูปการถ่ายภาพ ในแบบฉบับของช่างภาพเชิงสุนทรีย์จะดังกล่าวนั้น นอกจากจะตีความได้ว่า เป็นการถ่ายภาพที่ถูก ครอบงำจากชุดศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพแล้ว แวดวงของช่างภาพเชิงสุนทรีย์ยังมีแนวโน้ม ของการพยายามที่จะนำความรู้ในเชิงศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพดังกล่าวไปครอบงำ ความคิดตลอดจนการแสดงออกในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายภาพของคนที่อยู่ในกลุ่มสังคมอื่น ๆ อีกด้วย เช่น การแนะนำให้กลุ่มคนในแวดวงนักท่องเที่ยว ตลอดจนคนในพื้นที่ “ให้ไปเข้าอบรม ด้านการถ่ายภาพจากสถาบัน” หรือจากผู้รู้ที่เปิดการเรียนการสอนด้านการถ่ายภาพมากกว่าที่จะ มาหัดถ่ายภาพด้วยตนเอง หรือจากผู้ที่ไม่ได้มีความรู้ความชำนาญตามหลักการในเชิงศาสตร์และ ศิลป์ด้านการถ่ายภาพ

ในกรณีของ เวฟ ในฐานะตัวแทนของกลุ่มแวดวงช่างภาพอาชีพ จากผลการวิจัยใน ครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า การก่อตัวขึ้นของกลุ่มช่างภาพอาชีพนั้้นถือได้ว่า ก่อตัวขึ้นในช่วงระหว่าง การเติบโตของยุคที่อุตสาหกรรมสื่อกำลังเติบโตอย่างเต็มที่ ด้วยเหตุนี้อาชีพ “ช่างภาพ” จึงเป็น อาชีพหนึ่งในหลายอาชีพในแวดวงของคนทำงานทางด้านสื่อ ที่สามารถยึดถือเป็นอาชีพเพื่อหา เลี้ยงตนเองได้ หรือหากจะกล่าวในอีกนัยหนึ่งก็คือ ในยุคที่อุตสาหกรรมสื่อกำลังเติบโตเต็มที่

ดังกล่าวนั้น ทุนความรู้ด้านการถ่ายภาพสามารถนำมาแปลงเป็นทุนทางเศรษฐกิจในรูปแบบของรายได้หรือเงินเดือนเพื่อยังชีพได้

ดังนั้น การก่อตัวของการเป็นช่างภาพอาชีพจึงเกิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต่อยอดทุนทางเศรษฐกิจในรูปแบบของเงินเดือนประจำนั่นเอง และเช่นเดียวกันกับเอกลักษณ์ที่ถือได้ว่าโดดเด่นสำหรับการก่อรูปขึ้นของการถ่ายภาพในแบบฉบับของช่างภาพอาชีพที่มีความคล้ายคลึงกับเอกลักษณ์การถ่ายภาพในแบบฉบับของมืออาชีพด้านการถ่ายภาพ นั่นก็คือ การถ่ายภาพของช่างภาพอาชีพนั้น ยังคงเน้นถึงความงดงามตามหลักการในเชิงศาสตร์และศิลป์ทางการถ่ายภาพอย่างเคร่งครัด แต่ในอีกด้านหนึ่งเอกลักษณ์ที่ถือได้ว่าโดดเด่นและแตกต่างไปจากกลุ่มแวดวงของช่างภาพเชิงสุนทรีย์ะ นั่นก็คือ นอกจากช่างภาพอาชีพ จะคำนึงถึงหลักการในเชิงศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพแล้ว ช่างภาพอาชีพจะต้องรู้จักปรับวิธีคิด วิธีการแสดงออกทางด้านการถ่ายภาพให้สอดคล้องไปกับต้นสังกัดอันเปรียบเสมือนวิธีคิดในเชิงพาณิชย์อีกด้วย เช่น นอกจากจะต้องถ่ายภาพโดยยึดโยงอยู่กับหลักการในเชิงศาสตร์และศิลป์แล้ว การถ่ายภาพหรือภาพถ่ายที่ถูกประกอบสร้างความหมายออกมานั้น จะต้องมีความสอดคล้องกับเนื้อหา หรือโจทย์ทางธุรกิจที่ได้รับมอบหมายจากต้นสังกัด รวมไปถึงความสอดคล้องและตรงกับความต้องการของกลุ่มผู้ดูผู้อ่านในฐานะกลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มผู้บริโภคอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้ในกรณีของช่างภาพอาชีพจึงกล่าวได้ว่า การที่ช่างภาพอาชีพยังคงถ่ายภาพโดยยึดโยงอยู่กับหลักการในเชิงศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพตลอดจนวิธีคิดในเชิงพาณิชย์ ดังกล่าวนั้น สามารถที่จะตีความได้ว่า การถ่ายภาพตามหลักการการถ่ายภาพของช่างภาพอาชีพดังกล่าวก็มีแนวโน้มของการถูกรอบงำจากทั้งชุดความรู้ในเชิงศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพไปพร้อม ๆ กันกับการถูกรอบงำจากวิธีคิดในเชิงพาณิชย์หรืออุตสาหกรรมสื่อไปด้วยในเวลาเดียวกัน ซึ่งนอกจากช่างภาพอาชีพจะถูกรอบงำจากชุดความรู้ดังกล่าวแล้ว ตัวช่างภาพอาชีพเองก็มีแนวโน้มของการพยายามที่จะนำความรู้ในเชิงศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพดังกล่าวไปครอบงำตลอดจนการแสดงออกในเรื่องของการถ่ายภาพด้วยเช่นกัน เช่น เมื่อได้สัมผัสภาพถ่ายท่องเที่ยวของคนกลุ่มอื่น ๆ ก็มักจะวิพากษ์วิจารณ์ภาพถ่ายท่องเที่ยวของกลุ่มคนในแวดวงนักท่องเที่ยว และคนในพื้นที่ว่า เป็นแค่เพียง “ภาพบันทึก” เท่านั้น เป็นต้น

ส่วนในกรณีของ โอ ในฐานะตัวแทนของกลุ่มแวดวงนักท่องเที่ยวที่เกิดและเติบโตในช่วงที่การพัฒนาประเทศมุ่งเน้นทางอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่น การริเริ่มจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทย ในปี พ.ศ. 2503 การริเริ่มจัดกิจกรรมปีท่องเที่ยวไทยครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2523 ฯลฯ (เป็นเพชร จำปา, 2545, น. 156) นั้น จากผลการวิจัยพบว่า การก่อตัวขึ้นของกลุ่มนักท่องเที่ยวในฐานะมวลชน (mass) จำนวนมากในพื้นที่ของการ

ท่องเที่ยวในช่วงดังกล่าว ไม่ได้มีการก่อตัวโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบวิชาชีพช่างภาพหรือถือเป็นงานอดิเรก (hobby) เหมือนอย่างในกรณีของแวดวงช่างภาพเชิงสุนทรีย์ะแต่อย่างใด การวิจัยครั้งนี้พบว่า การก่อตัวของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวพร้อมกับการถ่ายภาพในยุคที่เทคโนโลยีด้านการสื่อสารเริ่มมีการปรับตัวให้เข้าถึงมวลชนมากขึ้น ด้วยการปรับราคาและความซับซ้อนของเทคโนโลยีให้น้อยลง ตัวอย่างที่เห็นชัดเจนเป็นรูปธรรมก็คือ การเข้ามาสู่ตลาดเมืองไทยของกล้องถ่ายภาพดิจิทัลในปี 2535 จากตัวเลขการเติบโตของเทคโนโลยีดังกล่าวที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปีละเกือบ 100 เปอร์เซ็นต์ (วันเพ็ญ พุทธานนท์, อ้างถึงใน ต่อสิต กลีบบัว, 2547, น. 5) ซึ่งนอกจากจะเป็นสิ่งยืนยันคำกล่าวที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว บริบททางสังคมดังกล่าวยังเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นมิติในเรื่องการแสดงออกซึ่งอำนาจของกลุ่มแวดวงนักท่องเที่ยวเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำนาจที่แสดงออกผ่านการบริโภค (consumption) กล่าวคือ นอกจากนักท่องเที่ยวจะบริโภคผ่านการเป็นเจ้าของ และใช้กล้องถ่ายภาพแล้ว การแสดงออกซึ่งอำนาจผ่านการบริโภคในอีกรูปแบบหนึ่งก็คือ การบริโภคผ่านทางสายตาด้วยการเข้าไป “จ้องมอง” (gazing) สิ่งต่าง ๆ ผ่านการถ่ายภาพ ซึ่งอาจจะเป็นคน สัตว์ สิ่งของ สถานที่หรือสิ่งใดก็ตามที่ในความรู้สึกหรือในมุมมองจากสายตาของนักท่องเที่ยวถือว่าเป็นสิ่งที่ “โดดเด่น” “หวือหวา” “แปลกตา” “ตื่นตาตื่นใจ” กล่าวในอีกลักษณะหนึ่งก็คือ กลุ่มแวดวงของนักท่องเที่ยวนั้น ใช้การถ่ายภาพเป็นเครื่องมือแสดงอำนาจทางการจ้องมองจากตัวของนักท่องเที่ยว (tourist gaze) ผ่านทางการประกอบสร้างความหมายลงในภาพถ่าย และเมื่อพิจารณาถึงลักษณะหรือรูปแบบการถ่ายภาพของกลุ่มคนในแวดวงนักท่องเที่ยว ก็จะพบว่า โดยส่วนมากมีความพยายามที่จะลอกเลียนแบบมุมภาพตามแบบฉบับของพวกมืออาชีพด้านการถ่ายภาพ เช่น เลียนแบบการจัดวางองค์ประกอบภาพ และในขณะเดียวกันก็มีแนวโน้มของความพยายามที่จะเผยแพร่ผลงานด้านการถ่ายภาพออกสู่สายตาของผู้คนหรือสาธารณชนในวงกว้าง เหมือนอย่างกรณีของช่างภาพเชิงสุนทรีย์ะและช่างภาพอาชีพด้วยเช่นกัน การพยายามนำเอาภาพถ่ายท่องเที่ยวมาประกอบเข้ากับบันทึกการเดินทาง (ไดอารี่) แล้วส่งไปให้กลุ่มเพื่อน ตลอดจนคนรู้จักได้ดู ก็ถือเป็นตัวอย่างของความพยายามที่จะแพร่กระจายผลงานภาพถ่ายของพวกเขาเองไปสู่สาธารณชนในวงกว้าง ทั้งนี้ในอนาคตหากกลุ่มแวดวงของนักท่องเที่ยวสามารถที่จะขยายทุนทางเศรษฐกิจ และเข้าถึงช่องทางในการสื่อสารเพื่อเผยแพร่แพร่กระจายผลงานภาพถ่ายเหมือนอย่างเช่นในกรณีของพวกมืออาชีพด้านการถ่ายภาพที่สามารถเข้าถึงหรือเป็นเจ้าของช่องทางในการแพร่กระจายผลงานภาพถ่ายได้ กลุ่มแวดวงของนักท่องเที่ยวดังกล่าวก็สามารถที่จะเลื่อนสถานภาพจากความเป็นนักท่องเที่ยวธรรมดาไปสู่สถานภาพของความเป็นมือสมัครเล่น หรือมืออาชีพด้านการถ่ายภาพที่สามารถเข้าถึงหรือเป็นเจ้าของช่องทางด้าน

การสื่อสารในการที่จะเผยแพร่ผลงานภาพถ่ายของพวกเขา (กลุ่มแวดวงนักท่องเที่ยว) เองออกสู่สาธารณชนในวงที่กว้างขึ้นไปอีกได้

สำหรับกลุ่มสุดท้ายในกรณีของ โจ้ ในฐานะตัวแทนของกลุ่มแวดวงคนพื้นที่ท่องเที่ยวอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จากผลการวิจัยในครั้งนี้สรุปได้ว่า การก่อตัวของกลุ่มคนในพื้นที่ท่องเที่ยว อำเภอสังขละบุรีแห่งนี้นั้น ไม่ได้ก่อตัวขึ้นจากทุนทางวัฒนธรรมหรือทุนทางความรู้ด้านการถ่ายภาพแต่อย่างใด หากแต่การก่อตัวของกลุ่มคนในพื้นที่ดังกล่าว เกิดจากทุนทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นหลัก เช่น การอาศัยทุนทางความรู้ในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบทุนทางความรู้ของการเป็นคนในพื้นที่ดังกล่าวกับเรื่องของการถ่ายภาพท่องเที่ยวตามหลักการในเชิงศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพแล้ว อาจกล่าวได้ว่า ทุนทางวัฒนธรรมหรือทุนทางความรู้ของคนในพื้นที่เกี่ยวกับพื้นที่หรือท้องที่ของพวกเขาเองนั้น สำหรับแวดวงของภาพถ่ายและการถ่ายภาพท่องเที่ยวในมุมมองของพวกเขาถืออาชีพด้านการถ่ายภาพอาจเป็นทุนความรู้ที่ไม่ได้รับความชอบธรรมเท่าที่ควร กล่าวคือ ทุนทางความรู้ของการเป็นคนในพื้นที่ที่รอบรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ท่องเที่ยวในฐานะบ้านเกิดนั้น ในสายตาของพวกเขาถืออาชีพด้านการถ่ายภาพแล้ว อาจไม่มีความจำเป็นและสำคัญมากไปกว่าการมีความรู้ทางด้านการถ่ายภาพเพราะทุนทางความรู้ในเชิงศาสตร์และศิลป์ที่มีอาชีพด้านการถ่ายภาพมีนั้นสามารถนำไปผลิตซ้ำ (reproduce) ออกมาเป็นภาพถ่ายท่องเที่ยวของสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่ได้รับการยอมรับในแง่มุมเชิงคุณค่าทางศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพได้ หรือหากจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ทุนความรู้ของคนในพื้นที่แบบ โจ้ นั้น เป็นทุนความรู้ที่ไม่ใช่ความรู้ที่จะแปลงเป็นทุนชนิดอื่น ๆ ได้ในมุมมองของแวดวงการถ่ายภาพ

อย่างไรก็ดีบทสรุปที่น่าเสนอถึงการก่อรูปของกลุ่มคนในแวดวงย่อยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายภาพบนเงื่อนไขที่แตกต่างกันออกไป ตามวัตถุประสงค์การวิจัยในข้อแรกที่ได้เสนอไปข้างต้นนี้ นอกจากจะเป็นสิ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงเงื่อนไขตลอดจนบริบททางสังคมที่มีส่วนสำคัญต่อการก่อรูปความโน้มเอียงทางอุปนิสัยของกลุ่มคนในแต่ละแวดวงแล้ว การก่อรูปความโน้มเอียงทางอุปนิสัยของกลุ่มคนในแต่ละแวดวงดังกล่าว ยังเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงศักยภาพของปัจเจก (agency) ในแต่ละแวดวงกับการเข้าไปต่อรองในแต่ละพื้นที่ทางสังคมย่อยต่าง ๆ ที่ในด้านหนึ่งกลุ่มคนในแต่ละแวดวงเป็นผู้สร้างพื้นที่ทางสังคมย่อยเหล่านั้นขึ้นมาด้วย ยกตัวอย่างเช่น ในช่วงต้นของการก่อรูปความโน้มเอียงทางอุปนิสัยของการเป็นช่างภาพเชิงสุนทรีย์และช่างภาพอาชีพที่ถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้พวกเขาต้องต่อสู้ดิ้นรนที่จะแสวงหาทุนชนิดอื่นเพื่อนำมาทดแทนทุนทางเศรษฐกิจที่ขาดหายหรือมีอยู่น้อยดังกล่าวกว่า เช่น การขวนขวายหาความรู้ด้านการถ่ายภาพ การออกรับจ้างทำงาน ซึ่งต่อมาในภายหลังเมื่อเงื่อนไขตลอดจนข้อจำกัดทางด้าน

เศรษฐกิจของพวกเขาหมดไป กล่าวคือ เมื่อฐานะทางเศรษฐกิจเริ่มดีขึ้นแล้ว ความโน้มเอียงทางอุปนิสัยที่แสดงออกผ่านการบริโภคโดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริโภคภาพถ่ายและการถ่ายภาพท่องเที่ยวก็เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นเสมือนหนึ่งการเลื่อนสถานะทางชนชั้นทางสังคมขึ้นด้วย เช่น จากเดิมที่ไม่เคยมีความรู้ ไม่มีกล้องถ่ายภาพเป็นของตนเอง ก็กลายเป็นผู้ที่มีความรู้ในเชิงศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพ และมีกล้องถ่ายภาพในระดับมืออาชีพที่เปี่ยมไปด้วยประสิทธิภาพและราคาที่สูงมาก เป็นต้น

ภาพที่ 9.2

บริบททางสังคมกับการก่อรูปความโน้มเอียงทางอุปนิสัยของกลุ่ม
แวดวงย่อยต่าง ๆ ในสนามของการถ่ายภาพ
และการถ่ายภาพท่องเที่ยว

	แวดวงช่างภาพ เชิงสุนทรีย์	แวดวงช่างภาพ อาชีพ	แวดวง นักท่องเที่ยว	แวดวง คนในพื้นที่
เป้าหมายของ การถ่ายภาพ ท่องเที่ยว	ช่วงการเริ่มต้นเติบโตของ อุตสาหกรรมสื่อ ↓	อุตสาหกรรมสื่อเติบโต อย่างเต็มที่ ↓	อุตสาหกรรมสื่อเติบโต อย่างเต็มที่ ↓	อุตสาหกรรมสื่อเติบโต อย่างเต็มที่ ↓
คุณลักษณะของ การถ่ายภาพ ท่องเที่ยว	อาชีพช่างภาพยังไม่ สามารถยึดเป็น อาชีพได้ ↓	อาชีพช่างภาพ สามารถยึดเป็น อาชีพได้ ↓	อาชีพช่างภาพ สามารถยึดเป็น อาชีพได้ ↓	อาชีพช่างภาพ สามารถยึดเป็น อาชีพได้ ↓
เงื่อนไขของ วิชาชีพการ ถ่ายภาพ	การถ่ายภาพ คือ งานอดิเรก ↓	การถ่ายภาพเป็นทั้งงาน อดิเรกและอาชีพ ที่ก่อให้เกิดรายได้ ↓	การถ่ายภาพ คือ กิจกรรมที่เกิดควบคู่ กับการท่องเที่ยว ↓	การถ่ายภาพ คือ กิจกรรมที่มักเกิดขึ้นไป กับการท่องเที่ยว ↓
บริบท ทางสังคม	ถ่ายเพื่ออรรถารักษา คุณค่างานศิลปะมิใช่ เพื่อผลประโยชน์ เชิงพาณิชย์	ถ่ายเพื่อหาเลี้ยงชีพ/ เพื่อผลประโยชน์ ในเชิงพาณิชย์	ถ่ายเพื่อบันทึก ความทรงจำร่วม, สะท้อนให้เห็นถึงอำนาจ ในการเข้าไปจ้องมอง	ถ่ายเพื่อบันทึกความทรง จำในหมู่เครือญาติและ เพื่อนฝูง

จากตัวอย่างการต่อรองที่เกริ่นมาข้างต้นหากจะกล่าวว่า มิติของการครอบงำและการต่อรอง ได้เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา นับตั้งแต่ขั้นตอนของการก่อรูปความโน้มเอียงทางอุปนิสัยของกลุ่มคนในแต่ละแวดวงที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของภาพถ่ายและการถ่ายภาพท่องเที่ยว ก็คงไม่คลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงเท่าใดนัก โดยในลำดับต่อไปจะเป็นการสรุปให้เห็นว่ามิติของการครอบงำและการต่อรองในพื้นที่หรือสนามของการถ่ายภาพท่องเที่ยวตามวัตถุประสงค์ข้อที่สองของงานวิจัยชิ้นนี้นั้น ยังมีรูปแบบอื่นใดอีกหรือไม่

การเมืองในการถ่ายภาพท่องเที่ยว: การครอบงำและการต่อรองในเชิงวัฒนธรรม

ภายหลังจากการทดลองให้กลุ่มคนในแวดวงต่าง ๆ ได้ทดลองเข้ามาอ่านความหมายจากภาพถ่ายท่องเที่ยวอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ที่ถูกประกอบสร้างความหมายจากกรณีศึกษาทั้ง 4 กรณีนั้น ข้อค้นพบที่สามารถสรุปได้จากการยกระดับการวิเคราะห์ดังกล่าวก็คือ รสนิยมด้านการถ่ายภาพในฐานะเครื่องมือจำแนกความแตกต่างระหว่างชนชั้นของผู้ที่ทำหน้าที่ถ่ายภาพนั้นสามารถที่จะจำแนกได้ 4 ลักษณะ นั่นก็คือ

1. รสนิยมด้านการถ่ายภาพในแบบฉบับของช่างภาพเชิงสุนทรีย์ (taste of art/aesthetics) หรือที่เรียกว่า รสนิยมด้านการถ่ายภาพในเชิงศิลปะ เป็นรสนิยมด้านการถ่ายภาพที่เน้นความงดงาม วิจิตรบรรจงตามหลักองค์ประกอบศิลป์ และองค์ประกอบภาพ ของทุกสิ่งทุกอย่างที่ปรากฏอยู่ในภาพถ่าย รสนิยมดังกล่าวเป็นรสนิยมด้านการถ่ายภาพที่กลุ่มช่างภาพในแวดวงนี้สามารถเข้าไปออกแบบ (design) ตกแต่ง จัดการเนรมิตกับทุกสิ่งทุกอย่างทั้งที่มีและไม่มีอยู่จริงในพื้นที่ท่องเที่ยวด้วยหลักการในเชิงศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพที่พวกเขาได้ร่ำเรียนมา ได้ราวกับการรังสรรค์งานจากหัตถ์ของพระเจ้า (I am God) ที่สามารถเข้าไปเสกสรรปั้นแต่งจัดการกับทุกสิ่งทุกอย่างได้ตามที่ต้องการ

2. รสนิยมด้านการถ่ายภาพในแบบฉบับของช่างภาพอาชีพ หรือที่เรียกว่า รสนิยมทางด้านศิลปะที่เน้นความสมจริงตามหลักการในเชิงวารสารศาสตร์ (test of realism/test of journalism) เป็นรสนิยมทางด้านการถ่ายภาพที่พวกเขาสามารถเข้าไปจัดการออกแบบ จัดวางทุกสิ่งทุกอย่างทั้งที่มีอยู่และไม่มีอยู่จริงได้ตามที่ต้องการ (I am God) ตามหลักการในเชิงศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพที่ได้เรียนได้สั่งสมมาเหมือนอย่างกรณีของช่างภาพเชิงสุนทรีย์ หากแต่ประเด็นที่แตกต่างออกไปก็คือรสนิยมด้านการถ่ายภาพของแวดวงช่างภาพอาชีพที่แสดงออกมาในขณะลงพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อการถ่ายภาพนั้น จะเป็นไปแค่การเข้าไปมองเห็นและสื่อสารออกมาอย่างที่มีนัยเป็นจริงเท่านั้น

3. รสนิยมด้านการถ่ายภาพในแบบฉบับของนักท่องเที่ยว หรือที่เรียกว่า รสนิยมด้านการถ่ายภาพท่องเที่ยวในแบบชนชั้นกลางในเมือง เป็นรสนิยมด้านการถ่ายภาพที่เน้นและให้ความสนใจในเรื่องของความตื่นตาตื่นใจ หรือหา แปลกตา (taste of exoticism) เพื่อที่จะบอกว่าตนเองในฐานะนักท่องเที่ยวว่า เคยไปหรือเคยอยู่ (I was there) ในพื้นที่ท่องเที่ยวมาก่อน โดยหลักฐานที่ใช้ยืนยันคำกล่าวอ้างดังกล่าวก็คือ การบันทึกออกมาเป็นภาพถ่าย ซึ่งรหัสความหมายที่ถูกประกอบสร้างลงในภาพถ่ายเป็นรหัสความหมายในรูปแบบการบันทึก ด้วยวิธีการเลียนแบบการเล่าเรื่อง

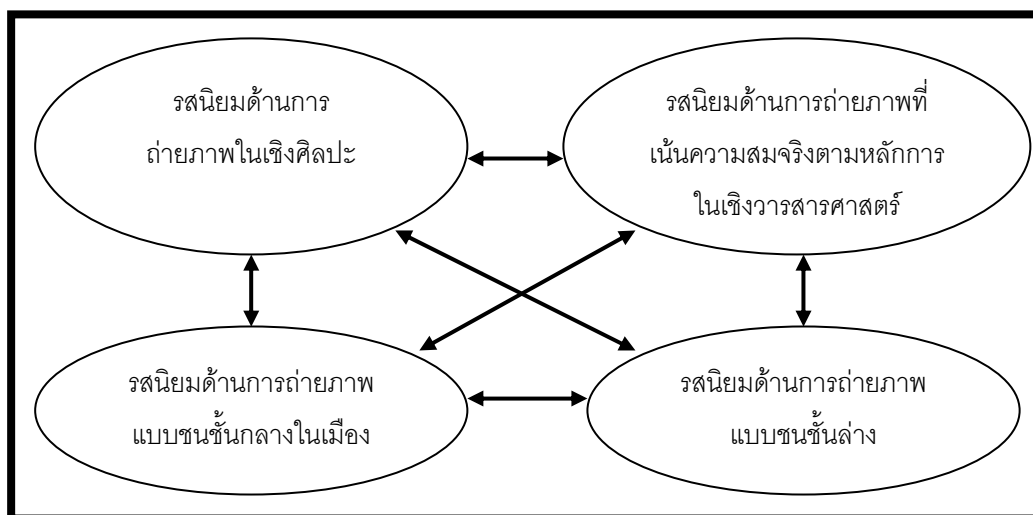
เพื่อสื่อความหมายผ่านภาพถ่ายท่องเที่ยวในแบบฉบับของพวกมืออาชีพด้านการถ่ายภาพที่ผลิตภาพถ่ายขึ้น

4. รสนิยมด้านการถ่ายภาพในแบบฉบับของคนในพื้นที่ หรือที่เรียกว่ารสนิยมด้านการถ่ายภาพท่องเที่ยวในแบบชนชั้นล่าง เป็นรสนิยมของแวดวงคนในพื้นที่ (taste of localism) ที่เกิดและเติบโตในพื้นที่ท่องเที่ยวอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ที่มีความรอบรู้ในฐานะของผู้ชำนาญการในทุก ๆ เรื่องราวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ ไม่ว่าจะเป็นความรอบรู้ในเรื่องของประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์มอญพลัดถิ่น ความรอบรู้ในเรื่องของภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ตลอดจนภูมิสถาปัตยกรรมของสิ่งปลูกสร้าง ขนบธรรมเนียมประเพณีพิธีกรรมความเชื่อต่าง ๆ ในฐานะของคนมอญที่เกิดเติบโตและใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ (I am there) หากแต่รสนิยมการถ่ายภาพดังกล่าวเป็นรสนิยมเฉพาะพื้นที่และยากที่จะสื่อสารไปยังคนในกลุ่มสังคมอื่น ๆ ภายนอกได้

ภาพที่ 9.3

รสนิยม (taste) การถ่ายภาพท่องเที่ยวที่แตกต่างกันของ

กลุ่มแวดวงย่อย (sub-field) ต่าง ๆ 4 แวดวง

อย่างไรก็ดีข้อค้นพบจากการทดลองเปลี่ยน พื้นที่ของการถ่ายภาพท่องเที่ยวอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ไปสู่สนามรบเชิงความหมายอีกประการหนึ่งที่สามารถสรุปได้จากการวิจัยครั้งนี้ก็คือ มิติในเรื่องของการครอบงำและการต่อรองเชิงความหมาย

ในมิติของการครอบงำที่สามารถสรุปได้จากงานวิจัยชิ้นนี้นั้น เกิดขึ้นใน 2 ระดับระดับที่หนึ่งนั้นเป็นการครอบงำที่เกิดขึ้นจากการที่ปัจเจก (agency) ถูกวิธีคิดในเชิงโครงสร้าง

(structure) เข้าครอบงำ วิธีคิดเชิงโครงสร้างดังกล่าวได้แก่ โครงสร้างวิธีคิดในเชิงศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพ และโครงสร้างวิธีคิดในเชิงพาณิชย์ ซึ่งจากผลการวิจัยสามารถที่จะสรุปได้ว่า กลุ่มแวดวงย่อยช่างภาพเชิงสุนทรีย์และกลุ่มแวดวงย่อยช่างภาพอาชีพนั้น มีแนวโน้มของการถูกครอบงำจากโครงสร้างวิธีคิดในเชิงศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพมากกว่ากลุ่มแวดวงย่อยอื่น ๆ และนอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบอีกด้วยว่า ในแวดวงของช่างภาพอาชีพนั้นนอกจากจะถูกโครงสร้างวิธีคิดในเชิงศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพเข้าครอบงำแล้ว แวดวงของช่างภาพอาชีพยังถูกครอบงำจากโครงสร้างวิธีคิดในเชิงพาณิชย์หรือจากต้นสังกัดอีกด้วย และเมื่อต่างฝ่ายต่างถูกครอบงำจากโครงสร้างวิธีคิดทั้งสองรูปแบบที่กล่าวมาข้างต้นนี้แล้ว มืออาชีพด้านการถ่ายภาพทั้งสองกลุ่ม ทั้งช่างภาพเชิงสุนทรีย์และช่างภาพอาชีพต่างก็หนีบยกเอาทุนทางวัฒนธรรมหรือทุนทางความรู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักการในเชิงศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพและการถ่ายภาพในเชิงวารสารศาสตร์เข้ามาปะทะสังสรรค์กันเพื่อสร้าง “ความโดดเด่น” ตลอดจนความชอบธรรมให้กับความหมายในภาพถ่ายท่องเที่ยว ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นในแบบฉบับการถ่ายภาพเฉพาะกลุ่มของตน ซึ่งการแสดงออกในลักษณะดังกล่าวแท้จริงแล้วก็คือการครอบงำในระดับที่สอง นั่นคือ ความพยายามที่จะนำความรู้ด้านการถ่ายภาพในแบบฉบับของมืออาชีพ (ช่างภาพเชิงสุนทรีย์และช่างภาพอาชีพ) เข้าครอบงำความคิดและการกระทำกับกลุ่มแวดวงที่มีทุนทางวัฒนธรรมหรือทุนความรู้ด้านการถ่ายภาพที่น้อยกว่า ซึ่งได้แก่ การพยายามเข้าครอบงำแวดวงย่อยของนักท่องเที่ยวและคนในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ถึงข้อบกพร่องต่าง ๆ ในภาพถ่ายท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวและคนในพื้นที่ การแนะนำให้ไปแสวงหาความรู้ด้านการถ่ายภาพเพิ่มเติมจากสถาบันที่เปิดสอน เปิดอบรมด้านการถ่ายภาพ ฯลฯ จนอาจเรียกได้ว่ากลุ่มคนที่ถูกครอบงำก็มีแนวโน้มที่จะไปครอบงำคนอื่นด้วยเช่นกัน

แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะมีความพยายามเข้าครอบงำทางความคิดและการแสดงออกทางการถ่ายภาพด้วยชุดความรู้ในเชิงศาสตร์และศิลป์รวมไปถึงการถ่ายภาพในเชิงวารสารศาสตร์จากกลุ่มแวดวงของมืออาชีพด้านการถ่ายภาพไปยังกลุ่มแวดวงอื่น ๆ แต่การครอบงำทางความคิดดังกล่าวก็ไม่ได้เป็นการครอบงำอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดโดยสมบูรณ์ เพราะในแต่ละกลุ่มแวดวงต่างก็มีทุนทางวัฒนธรรมของตนเองที่สามารถนำมาใช้เป็นข้อต่อรองกลับไปเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีแวดวงนักท่องเที่ยวถึงแม้นักท่องเที่ยวโดยบางคนจะมีแนวโน้มของความต้องการที่จะถูกครอบงำจากชุดความรู้ด้านการถ่ายภาพ ด้วยวิธีการต่าง ๆ นานา เช่น การเปิดรับสื่อภาพถ่ายที่ถ่ายโดยมืออาชีพด้านการถ่ายภาพ การพยายามลอกเลียน (imitate) มุมภาพ การจัดวางองค์ประกอบภาพ ฯลฯ แต่สำหรับนักท่องเที่ยวอีกส่วนหนึ่งกลับไม่มีความต้องการในการที่จะถูกครอบงำจากชุดความรู้ในแบบมืออาชีพด้านการถ่ายภาพดังกล่าวแต่อย่างใด เช่นเดียวกันกับในกรณีแวดวงของ

คนในพื้นที่ แม้ชีวิตประจำวันของพวกเขาจะพบกับนักท่องเที่ยวมากมายที่เดินทางเข้ามาถ่ายรูปในพื้นที่อันเป็นบ้านเกิดของพวกเขา หรือแม้แต่การที่มีเพื่อนรุ่นพี่ที่ด้านการถ่ายภาพจากสถาบันที่เปิดการเรียนการสอนด้านการถ่ายภาพมาโดยตรง กลุ่มคนในพื้นที่โดยส่วนใหญ่ก็ไม่ได้มีความต้องการหรือถูกครอบงำจากชุดความรู้ในเชิงศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพแต่อย่างใด แนวโน้มของการถูกครอบงำจากโครงสร้างวิธีคิดในเชิงศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพของคนในพื้นที่เมื่อเทียบกับกลุ่มแวดวงอื่น ๆ จึงน้อยกว่าอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ ความรู้ทางด้านการถ่ายภาพที่คนในพื้นที่ใช้ในการถ่ายภาพแต่ละครั้ง เป็นความรู้ด้านการถ่ายภาพที่พวกเขาคนในพื้นที่เลือกที่จะรับรู้และนำมาปรับใช้กับการถ่ายภาพในแบบฉบับของตนเองที่มีขั้นตอนที่ไม่ยุ่งยากเพียงแค่ “ยกกล้องขึ้น เล็ง แล้วก็ถ่าย” เท่านั้น

สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะกลุ่มแวดวงของคนในพื้นที่ไม่ได้มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ความรู้ด้านการถ่ายภาพในเชิงศาสตร์และศิลป์ไปต่อยอดให้กลายเป็นทุนทางเศรษฐกิจในรูปแบบของเงินเดือนเหมือนอย่างเช่นในกรณีของแวดวงช่างภาพอาชีพ หรือนำความรู้ด้านการถ่ายภาพไปต่อยอดให้กลายเป็นทุนทางสัญลักษณ์ในฐานะของผู้ทรงความรู้ ความสามารถเหมือนอย่างเช่นในแวดวงของช่างภาพเชิงสุนทรีย์หรือนำความรู้ด้านการถ่ายภาพไปถ่ายภาพบันทึกเหตุการณ์เรื่องราวระหว่างออกเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเป็นสิ่งยืนยันถึงศักยภาพทางเศรษฐกิจในอันที่จะพาตนเองออกเดินทางท่องเที่ยวถ่ายภาพพื้นที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ออกมาเพื่อบ่งบอกว่ากลุ่มแวดวงของตนเคยเข้าไป (พิชิต) ยังพื้นที่ท่องเที่ยวดังกล่าวได้สำเร็จ (I was there) เหมือนอย่างเช่นกรณีแวดวงของนักท่องเที่ยวแต่อย่างใด

กลุ่มคนในพื้นที่จึงเป็นกลุ่มแวดวงที่ค่อนข้างมี “อิสระทางความคิด” ไม่ติดอยู่กับกรอบวิธีคิดหรือถูกครอบงำจากชุดความคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจนเกินไป กล่าวในอีกลักษณะหนึ่งก็คือ กลุ่มแวดวงย่อยของคนในพื้นที่นั้นมีความสามารถในการต่อรองกับชุดอำนาจความรู้หรือหลักการด้านการถ่ายภาพได้อย่างอิสระและยืดหยุ่นมากกว่ากลุ่มแวดวงอื่น ๆ

“อิสระทางความคิด” ของกลุ่มคนในพื้นที่ เรียกได้ว่าเป็นความสามารถในการต่อรองกับอำนาจความรู้ด้านการถ่ายภาพ ในที่นี้ก็คือ อิสระที่จะเลือกหรือไม่เลือกเอาชุดความรู้ด้านการถ่ายภาพเชิงศาสตร์และศิลป์มาครอบงำความคิดตลอดจนการแสดงซึ่งการกระทำผ่านการบริโภคภาพถ่ายและการถ่ายภาพอย่างเต็มรูปแบบ ดังนั้นสำหรับกลุ่มแวดวงย่อยของคนในพื้นที่จึงกลายเป็นกลุ่มแวดวงที่สามารถต่อรองกับอำนาจในเชิงศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพได้มากกว่ากลุ่มแวดวงย่อยของพวกมืออาชีพด้านการถ่ายภาพ (ช่างภาพเชิงสุนทรีย์และช่างภาพอาชีพ) และนักท่องเที่ยว (บางคนที่มีความต้องการถ่ายภาพให้ออกมาในแบบฉบับเดียวกันกับมืออาชีพด้านการถ่ายภาพ)

ส่วนในกรณีของมืออาชีพด้านการถ่ายภาพนั้นดูราวกับว่า การต่อรองกลับไปที่สุดอำนาจความรู้ในเชิงศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพหรือการต่อรองกลับไปยังวิถีคิดในเชิงพาณิชย์ที่มากอຍก้ากับพวกเขาอยู่นั้นมีไม่มากนัก หลักฐานเชิงประจักษ์ที่สามารถนำมายืนยันคำกล่าวข้างต้นได้เป็นอย่างดีก็คือ รหัสความหมายที่ปรากฏในภาพถ่ายของช่างภาพเชิงสุนทรีย์และช่างภาพอาชีพที่เมื่อวิเคราะห์ถอดรหัสความหมายออกมาแล้วก็จะพบว่า รหัสความหมาย (code) ที่กลุ่มของช่างภาพเชิงสุนทรีย์ ช่างภาพอาชีพ ตลอดจนนักท่องเที่ยวนำมาใช้ในการประกอบสร้างความหมายในภาพถ่ายท่องเที่ยว/ใช้ในการสร้างความชอบธรรมให้กับความหมายผ่านภาพถ่ายท่องเที่ยวในการวิจัยครั้งนี้ นั้น เป็นรหัสความหมายคนละชุดกันกับรหัสความหมายของกลุ่มคนในพื้นที่อย่างชัดเจน กล่าวคือ รหัสความหมายที่กลุ่มของช่างภาพเชิงสุนทรีย์ กลุ่มช่างภาพอาชีพ และกลุ่มของนักท่องเที่ยวนำมา (ที่ถูกครอบงำด้วยชุดความรู้ด้านการถ่ายภาพ) ใช้ในการประกอบสร้างความหมายในครั้งนี้ นั้น เป็นรหัสความหมายที่เป็นไปตามหลักการความรู้ในเชิงศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพ หรือไม่ก็เป็นไปตามความต้องการของหน่วยงานหรือต้นสังกัดที่ช่างภาพนั้นสังกัดอยู่อย่างเคร่งครัด นั้นย่อมเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นได้ว่า อำนาจการต่อรองกลับไปยังวิถีคิดวิธีการถ่ายภาพของมืออาชีพด้านการถ่ายภาพและนักท่องเที่ยวนั้นมีต่อหลักการในเชิงศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพนั้นเป็นไปได้อย่างค่อนข้างยากลำบาก หรือกล่าวในอีกลักษณะหนึ่งเพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้นก็คือ กลุ่มแวดวงของมืออาชีพด้านการถ่ายภาพนั้นไม่สามารถดึงหลุดออกจากกรอบวิถีคิดวิธีการถ่ายภาพในเชิงศาสตร์และศิลป์หรือวิถีคิดในเชิงพาณิชย์ไปได้นั่นเอง

ดังนั้นหากจะสรุปลำดับขั้นของการถูกครอบงำ การพยายามเข้าไปครอบงำ และการต่อรองที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทางการเมืองของการถ่ายภาพท่องเที่ยวในครั้งนี้ก็สามารถที่จะสรุปได้ว่าการครอบงำที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของการถ่ายภาพท่องเที่ยวที่ปรากฏในงานวิจัยชิ้นนี้นั้นมี 2 ระดับ คือ การครอบงำโดยโครงสร้างสังคมต่อปัจเจก และการครอบงำระหว่างปัจเจกด้วยกัน

ในระดับที่หนึ่ง การครอบงำโดยโครงสร้างสังคมต่อปัจเจก ก็จะพบว่า กลุ่มแวดวงของช่างภาพเชิงสุนทรีย์และช่างภาพอาชีพนั้นเป็นกลุ่มที่ถูกครอบงำจากโครงสร้างสังคมผ่านความรู้เชิงศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพมากที่สุด รองลงมาได้แก่ แวดวงของนักท่องเที่ยวนั้นและแวดวงของคนในพื้นที่ตามลำดับ

ในระดับที่สอง การครอบงำระหว่างปัจเจกด้วยกัน ก็จะพบว่า ความพยายามที่จะนำชุดความรู้ในเชิงศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพไปครอบงำความคิดของผู้อื่นนั้น กลุ่มแวดวงที่มีความพยายามในเรื่องดังกล่าวมากที่สุดได้แก่ กลุ่มแวดวงช่างภาพเชิงสุนทรีย์และกลุ่มแวดวงช่างภาพอาชีพ รองลงมาได้แก่ กลุ่มแวดวงนักท่องเที่ยวนั้น ส่วนกลุ่มแวดวงคนในพื้นที่นั้นไม่พบความ

พยายามที่จะนำชุดความรู้ในเชิงศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพไปครอบงำกลุ่มคนในแวดวงอื่นแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตามในประเด็นของการต่อรองกลับไปยังชุดอำนาจความรู้ในเชิงศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพกลับพบว่ากลุ่มแวดวงที่สามารถเข้าไปต่อรองกับชุดอำนาจความรู้ดังกล่าวได้มากที่สุดได้แก่ กลุ่มแวดวงของคนในพื้นที่ และกลุ่มแวดวงนักท่องเที่ยวตามลำดับ ส่วนกลุ่มแวดวงของมืออาชีพด้านการถ่ายภาพซึ่งประกอบไปด้วยช่างภาพเชิงสุนทรีย์และช่างภาพอาชีพนั้น ผู้วิจัยพบว่าแนวโน้มของการต่อรองหรืออิสระทางความคิดตลอดจนการแสดงออกที่จะหลุดพ้นจากกรอบวิธีคิด วิธีการถ่ายภาพตามหลักการในเชิงศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภูม่านั้นมีความเป็นไปได้ค่อนข้างน้อย

อำนาจจากการแปลง “ความรู้” ด้านการถ่ายภาพให้เป็น “ทุน”

จากประเด็นต่าง ๆ ที่สรุปมาทั้งหมดข้างต้น ไม่ว่าในเรื่องการก่อรูปกลุ่มแวดวงย่อยในสนามของการถ่ายภาพก็ดี การครอบงำ ความพยายามในการเข้าครอบงำและการต่อรองในเชิงความหมายผ่านภาพถ่ายท่องเที่ยวก็ดีล้วนแล้วเป็นสิ่งที่สามารถตอบกลับไปยังโจทย์ของการวิจัยได้ว่า ในวงจรแห่งการสร้างความหมายผ่านภาพถ่ายท่องเที่ยวที่ประกอบไปด้วยกระบวนการผลิต (production) การแพร่กระจาย (distribution) ตลอดจนการบริโภค (consumption) หรือการเข้าไปอ่านความหมายจากภาพถ่ายท่องเที่ยวของกลุ่มแวดวงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับงานวิจัยชิ้นนี้นั้น สามารถจัดเป็นรูปแบบของการเมืองได้ ภายใต้เงื่อนไขของการปะทะสังสรรค์กันระหว่างกลุ่มแวดวงทางสังคมซึ่งเมื่อเกิดการปะทะกันระหว่างกลุ่มแวดวงทางสังคมเกิดขึ้น คนแต่ละกลุ่มแวดวงก็จะนำเอาทุนที่แต่ละคนมี/สั่งสมมเฉพาะก่อรูปมาเข้าปะทะ เพื่อผลในท้ายที่สุด ก็คือ การสร้างความชอบธรรมตลอดจนผลประโยชน์อันพึงมีพึงได้ให้กับทุนของตนเอง ตามจุดยืน/มุมมองที่ใช้ในการมองสนามที่แต่ละกลุ่มแวดวงมี เช่น จุดยืนในการมองสนามของกลุ่มแวดวงมืออาชีพด้านการถ่ายภาพที่มีความมั่นใจในความรู้ความสามารถด้านการถ่ายภาพที่กลุ่มของตนมีในการเข้าไปจัดการ เข้าไปออกแบบประกอบสร้างความหมายให้กับทุกสิ่งทุกอย่าง (I am God) จนออกมาเป็นภาพถ่ายได้ หรือจุดยืนในการมองสนามของกลุ่มแวดวงนักท่องเที่ยวที่มองว่าพวกเขามีศักยภาพ มีทุนทางเศรษฐกิจที่สามารถเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวถ่ายภาพยังสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ มาอย่างหลายครั้งหลายครา (I was there) ส่วนกลุ่มแวดวงคนในพื้นที่ก็เช่นกัน พวกเขาก็มีมุมมองในฐานะของกลุ่มคนที่ยังถือได้ว่าเป็นคนที่เกิดและเติบโตในท้องที่เหล่านั้น เรียกได้ว่าต่างกลุ่มแวดวงทางสังคมก็ต่างจุดยืน

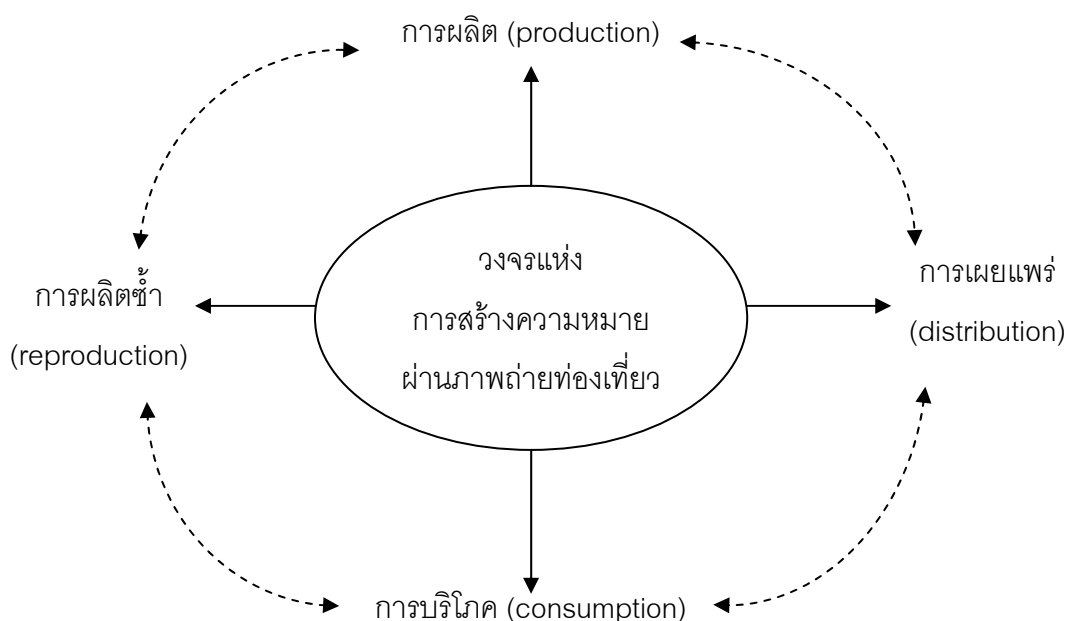
ต่างมุมมองสุดแต่แต่ละกลุ่มทางสังคมนั้นจะมีทุนทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งทุนทางวัฒนธรรมด้านการถ่ายภาพมากน้อยเพียงใด

โดยทั้งนี้สำหรับกลุ่มแวดวงที่มีทุนทางวัฒนธรรมหรือทุนความรู้ด้านการถ่ายภาพมากก็จะพยายามเข้าครอบงำทางความคิดกับกลุ่มแวดวงที่มีทุนทางวัฒนธรรมหรือทุนความรู้ด้านการถ่ายภาพน้อย และในขณะเดียวกันกับกลุ่มแวดวงที่มีทุนทางวัฒนธรรมหรือทุนความรู้ด้านการถ่ายภาพน้อยก็พยายามต่อสู้ ต่อรองกลับไปยังผู้ที่มีทุนทางวัฒนธรรมหรือทุนความรู้ด้านการถ่ายภาพมาก การครอบงำ การต่อรองที่เกิดขึ้นในวงจรแห่งการสร้างความหมายผ่านภาพถ่ายท่องเที่ยวอันประกอบไปด้วยวงจรของการผลิต การเผยแพร่แพร่กระจาย การบริโภคตลอดจนการผลิตซ้ำดังกล่าวจึงเป็นกระบวนการที่สามารถเกิดขึ้นได้อยู่ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับว่ากลุ่มแวดวงใดจะสามารถช่วงชิงความได้เปรียบเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับชุดความรู้ด้านการถ่ายภาพให้กับกลุ่มแวดวงของตนเองมากกว่ากัน

กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ กลุ่มแวดวงบางแวดวงเท่านั้นที่มีอำนาจ มีความสามารถเข้าไปช่วงชิงความชอบธรรมผ่านการยึดกุมวงจรแห่งการผลิตความหมายได้ครบถ้วนทุกขั้นตอน ที่กล่าวเช่นนั้นเป็นเพราะในโลกของความเป็นจริง เงื่อนไขของการครอบงำและการต่อรองเพื่ออำรงรักษาความชอบธรรมให้กับทุนด้านการถ่ายภาพในแบบฉบับของตนเองนั้นย่อมมีข้อจำกัดที่แตกต่างกันออกไป นั่นหมายความว่า ในโลกแห่งความเป็นจริงนั้น ย่อมมีตัวแปรหรือเงื่อนไขบางอย่างเข้ามาคอยกำกับการช่วงชิงความชอบธรรมในพื้นที่แห่งการถ่ายภาพท่องเที่ยวของกลุ่มคนในแวดวงต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น

ภาพที่ 9.4

วงจรการสร้างความหมาย ผ่านภาพถ่ายท่องเที่ยวของช่างภาพ
เชิงสุนทรีย์และช่างภาพอาชีพ

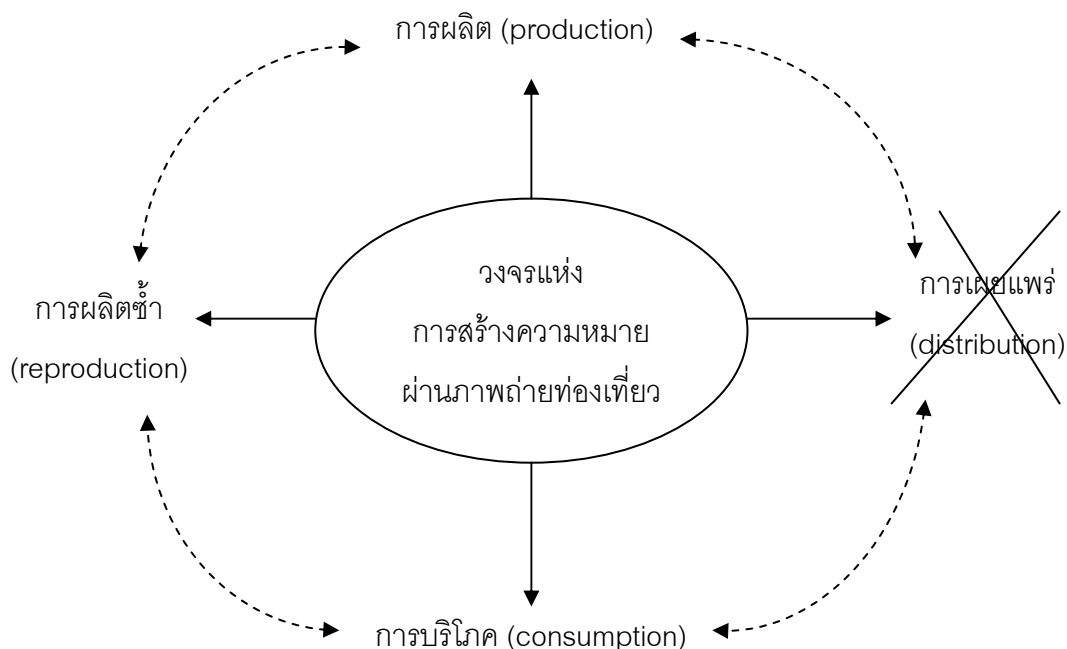

ที่มา: ดัดแปลงจาก “ทฤษฎีสำนักร่วมวัฒนธรรมศึกษา,” โดย สมสุข หินวิมาน, 2548, ใน *ประมวลสาระชุดวิชาปรัชญานิตยศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร* (หน่วยที่ 13), กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ในกรณีของช่างภาพเชิงสุนทรีย์และช่างภาพอาชีพ ถือเป็นกลุ่มแวดวงย่อยในพื้นที่ของการถ่ายภาพท่องเที่ยวที่สามารถเข้าไปช่วงชิงความชอบธรรมผ่านการยึดกุมวงจรแห่งการผลิตความหมายได้ครบถ้วนทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นทุนความรู้ด้านการถ่ายภาพในฐานะปัจจัยในการผลิต (production) และผลิตซ้ำ (reproduction) ซึ่งความหมายและรสนิยมในภาพถ่ายท่องเที่ยวตลอดจนความสามารถในการเข้าถึงหรือจับจองเป็นเจ้าของช่องทางในการเผยแพร่ (distribution) ผลงานภาพถ่ายที่ถูกผลิตซ้ำดังกล่าวออกไปยังกลุ่มผู้รับสารในฐานะผู้บริโภคให้เกิดการบริโภค (consumption) ภาพถ่ายขึ้นอย่างไม่มีวันสิ้นสุด

ภาพที่ 9.5

วงจรการสร้างความหมายผ่านภาพถ่ายท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

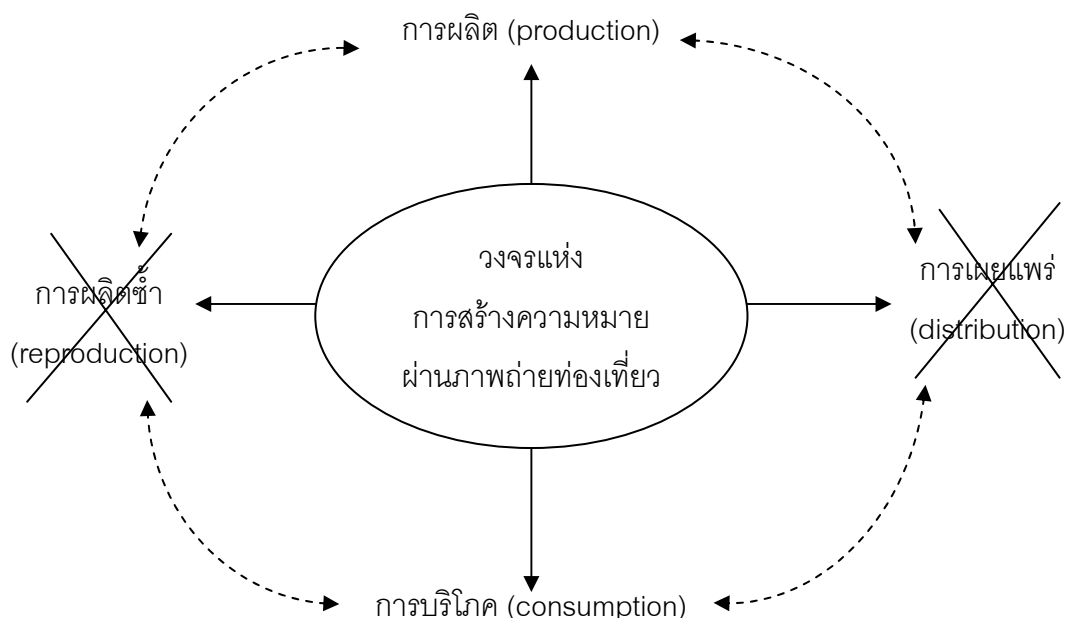

ที่มา: ดัดแปลงจาก “ทฤษฎีสำนักวัฒนธรรมศึกษา,” โดย สมสุข หินวิมาน, 2548, ใน *ประมวลสาระชุดวิชาปรัชญาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการสื่อสาร* (หน่วยที่ 13), กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ในกรณีของนักท่องเที่ยว แม้จะพอมีทุนความรู้ด้านการถ่ายภาพในฐานะปัจเจกในการผลิต (production) ความหมายและมีทุนทางเศรษฐกิจที่จะนำพาตนเองไปยังสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อผลิตซ้ำความหมาย (reproduction) ได้ แต่ก็ยังมีข้อจำกัดหรือเงื่อนไขที่เข้ามาในเรื่องของความสามารถในการเข้าถึงช่องทางสื่อเพื่อใช้เผยแพร่ ความชอบธรรมทางด้านการถ่ายภาพในแบบฉบับของตนเอง เรียกว่า สำหรับกลุ่มของนักท่องเที่ยวแล้วข้อจำกัดของการช่วงชิงความชอบธรรมในพื้นที่แห่งการถ่ายภาพในแบบฉบับของนักท่องเที่ยวก็คือ การขาดซึ่งช่องทาง (channel) ในการเผยแพร่ผลงานภาพถ่ายของตน ให้กระจายออกสู่สังคมในวงกว้าง กลุ่มแวดวงย่อยของนักท่องเที่ยวจึงยังเป็นกลุ่มของผู้รับสารในฐานะของผู้บริโภค (consumer) อยู่นั่นเอง

ภาพที่ 9.6

วงจรการสร้างความหมายผ่านภาพถ่ายท้องเทียของคณในพ้ในที่

ที่มา: ดัดแปลงจาก “ทฤษฎีสำนักรัฒนธรรมศึกษา,” โดย สมสุข หินวิมาน, 2548, ใน *ประมวลสาระชุดวิชาปรัชญานิตศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร* (หน่วยที่ 13), กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำหรับในกรณีของคณในพ้ในที่ ถึงแม้พวกเขาจะมีทุนความรู้ในพ้ในที่ แต่ข้อจำกัดของทุนรู้ในพ้ที่ดังกล่าว ก็คือ เป็นทุนความรู้ที่จำกัดขอบเขตอยู่แค่เพียงในพ้ที่ที่พวกเขาอาศัยอยู่เฉพาะที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรีเท่านั้น ซึ่งนอกจากจะมีข้อจำกัดของทุนในเรื่องของพ้ที่แล้ว คณในพ้ที่ยังไม่สามารถผลิตซ้ำ (reproduce) ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมของเขาเหล่านั้นออกสู่สาธารณะชนในวงกว้างได้อีกด้วย เมื่อเทียบกับกลุ่มคณในอีก 3 แวดวง ซึ่งมีทุนความรู้ด้านการถ่ายภาพมากกว่า อีกทั้งยังสามารถเคลื่อนย้ายนำทุนความรู้ด้านการถ่ายภาพเหล่านั้น ไปผลิตซ้ำเพื่อสร้างความชอบธรรมและก่อให้เกิดผลประโยชน์กับกลุ่มแวดวงของตนเองในสถานที่ท้องเทียต่าง ๆ ได้

ด้วยเหตุนี้ในท้ายที่สุดจึงกล่าวได้ว่าในวงจรแห่งการผลิต (production) การเผยแพร่แพร่กระจาย (distribution) ตลอดจนการบริโภคที่เกิดขึ้นในพ้ที่หรือสนามของภาพถ่ายท้องเทียที่ปรากฏในงานวิจัยชิ้นนี้นั้น กลุ่มแวดวงของช่างภาพเชิงสุนทรีย์และกลุ่มแวดวงของช่างภาพอาชีพ คือ กลุ่มแวดวงย่อยที่มีอำนาจ หรือมีความสามารถเข้าไปช่วงชิงความชอบธรรมผ่านการยึดกุมวงจรแห่งการผลิตความหมายได้ครบถ้วนทุกขั้นตอนได้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการศึกษาที่ค้นพบว่า รูปแบบการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเมืองในเรื่องของการครอบงำและการต่อรองเชิงอำนาจนั้น ไม่ได้จำกัดบริบททางการเมืองอยู่แค่ในพื้นที่ของการเมืองในระดับมหภาค หากแต่ในพื้นที่หรือสนามของภาพถ่ายและการถ่ายภาพท่องเที่ยวก็สามารถเป็นรูปแบบพื้นที่ทางการเมืองได้เช่นกัน และจากข้อค้นพบในเรื่องที่ว่าภาพถ่ายและการถ่ายภาพท่องเที่ยวเป็นรูปแบบการเมืองได้นี้เอง สามารถที่จะอนุมาน อ้างอิง (implies) ไปสู่พื้นที่หรือสนามทางการศึกษาในเรื่องหรือหัวข้ออื่น ๆ ได้เช่นกันว่าพื้นที่ทางการเมืองไม่ได้จำกัดอยู่แค่เพียงพื้นที่ของรัฐสภาหรือโลกของการถ่ายภาพแต่เพียงอย่างหนึ่งอย่างเดียว โลกทางการเมืองในเรื่องของการครอบงำและการต่อรองเชิงอำนาจนั้นสามารถปรากฏให้เห็นได้ในอีกหลายพื้นที่ เช่น การเมืองในแวดวงของดนตรี การเมืองในแวดวงของกีฬา เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปในอนาคต

1. เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้มุ่งให้ความสนใจแต่เฉพาะการศึกษาตัวบทที่เป็นภาพถ่ายท่องเที่ยวซึ่งถือได้ว่าเป็นประเภท (genres) หนึ่งในอีกหลาย ๆ ประเภทหรือพื้นที่ของภาพถ่ายและการถ่ายภาพ การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปจึงน่าจะมีการศึกษาจากประเภทหรือพื้นที่ของภาพถ่ายชนิดอื่นดูบ้าง เช่น ศึกษาการเมืองในภาพข่าวอาชญากรรม การเมืองในภาพข่าวกีฬา การเมืองในภาพเพื่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์
2. ขยายขอบเขตของกลุ่มคนในแวดวงต่าง ๆ ในฐานะกลุ่มตัวอย่างที่จะเข้ามาต่อรองในพื้นที่ภาพถ่าย เช่น กลุ่มของคนที่ไม่เคยถ่ายภาพมาก่อน กลุ่มของเด็ก กลุ่มของผู้สูงอายุ ฯลฯ
3. เปลี่ยนสนามหรือพื้นที่การศึกษาไปสู่แวดวงอื่น เพื่อยืนยันข้อค้นพบของงานวิจัยที่ว่าการเมืองในเรื่องของการครอบงำและการต่อรองเชิงอำนาจนั้นไม่ได้จำกัดบริบททางการเมืองแค่ในระดับมหภาคหรือพื้นที่ของรัฐสภา หากแต่การเมืองยังสามารถขยายไปสู่พื้นที่อื่น ๆ ได้เหมือนอย่างเช่นกรณีพื้นที่ของภาพถ่ายและการถ่ายภาพท่องเที่ยวด้วย เช่น การเมืองในพื้นที่ของดนตรี การเมืองในพื้นที่ของกีฬา
4. หากมองว่ากล้องถ่ายภาพในแง่มุมของเทคโนโลยีแห่งการใช้อำนาจการวิจัยครั้งต่อไปน่าจะดูเรื่องอำนาจกับการจ้อง (power of gazing) ระหว่างผู้จ้องหรือผู้ถ่ายกับผู้ถูกถ่าย